

Verkondiging 31-12-2018

Lezing: Prediker 3:1-15

ds. Florisca van Willegen-Kerkvliet

Gemeente van Christus, lieve mensen,

Prediker is misschien niet het meest gemakkelijke bijbelboek om te lezen, maar op deze avond, die in het teken staat van de tijd die verstrijkt, is het dan niet verkeerd om samen eens bij dit boek stil te staan.

Wie er precies achter het gelijknamige Bijbelboek zit, weten we niet. Vroeger dachten we dat het koning Salomo was, de meest wijze koning van zijn tijd. Inderdaad wordt de hoofdpersoon geschetst als een oude, wijze koning die ons aan Salomo doet denken. Maar het is onwaarschijnlijk dat hij dit boek zelf geschreven zou hebben. Het boek Prediker is later geschreven, zo in de vierde eeuw voor onze jaartelling. Vermoedelijk mede onder invloed van de wijsheid uit Griekenland, de opkomende filosofie. In ieder geval lijkt de Prediker de meest filosofische stem uit de Bijbel. De stem van de mens, die vragen stelt, die nadenkt over de typische vragen van het menselijke leven, over betekenis, en in het geval van vanavond over tijd.

'God heeft de mens inzicht in de tijd gegeven' zegt Prediker. Het besef van tijd lijkt inderdaad iets te zijn wat ons onderscheidt van (andere) dieren. Zeker op een avond als deze staan we erbij stil dat we leven in de tijd. We sluiten het ene jaar af en luiden het volgende jaar in, we staan op een drempelmoment zo te zeggen. Een moment dat uitnodigt om de balans op te maken. We kijken terug op het verleden, op wat er allemaal het afgelopen jaar gepasseerd is, op wat achter ons ligt, wat we achter laten. En misschien kijken we ook vast vooruit naar de toekomst, naar het nieuwe jaar. Naar tijd die nog komt: een tijd waar we plannen voor maken, voornemens of verwachtingen voor koesteren.

Een dier lijkt, voor zover wij dat na kunnen gaan, te leven in het ogenblik, in het hier en nu, een eeuwig heden. Maar wij mensen leven met heden, verleden en toekomst. Wij kunnen ons druk maken over wat geweest is, of over wat nog komt. Dat een dier dat niet doet, betekent ook dat het daar geen last van heeft. Prediker zegt overigens in het hetzelfde hoofdstuk dat er niet zo'n verschil is tussen de mens en het dier, beiden leven van dezelfde adem, sterven en delen in die zin hetzelfde lot. Prediker schrijft ook *'een mens is niet beter af dan een dier, want alles is leegte'* (3:19). Dat is het typische refrein van de Prediker. Alles is leegte.

Is inzicht in de tijd leegte? Zinloos? Ik denk niet dat de Prediker het uiteindelijk allemaal zinloos vindt. Misschien ben je niet van tijdsbesef afhankelijk om te overleven. Maar de manier waarop je omgaat met tijd, de manier waarop je in het leven staat, kan je wel iets brengen. En de manier waarop Prediker over de omgang met de tijd spreekt, kan ons wellicht ook iets leren. Tegenwoordig zouden we zijn instelling misschien wel levenskunst noemen.

De wijsheid van de Prediker is, dat er voor alles wat er gebeurt een bestemde tijd is. We lezen het zojuist met elkaar: *'Er is een tijd om te baren en een tijd om te sterven, een tijd om te planten en een tijd om te rooien'*, en ga zo maar door. Voor prediker is het een gegeven dat het leven deels niet in onze eigen handen is. Wij bepalen niet wanneer we geboren worden en wanneer het tijd is om te sterven. Dat is aan God.

De mens is gebonden aan tijd, en in de tijd van een dag kan alles ook nog eens veranderen. Je weet 's morgens niet wat de avond zal brengen. Er een tijd is voor alle mooie dingen in het leven, zoals lachen, dansen en liefhebben. Maar er zijn ook tijden van sterfte, oorlog en verlies. Of we willen of niet, dat hoort onvermijdelijk bij het leven. De schepping is wat dat betreft ondoorgrondelijk. Hoe bewust we ook leven, in zekere zin overkomt het leven ons ook gewoon. Het zijn woorden die door hun nuchter realisme ook kunnen troosten: zo is het leven nu eenmaal, in goede en in kwade dagen.

Is dat dan de conclusie: alles heeft zijn tijd, maar een mens krijgt er geen grip op. De mens weet hooguit dat, als het gaat om de tijd en het leven, hij niets weet? Dat zou een wat pessimistische conclusie zijn. Zeker als Prediker het bij deze vaststelling zou laten. Maar zijn wijsheid gaat dieper dan dat, in zijn woorden zit ook een ander element, een ander besef. Namelijk dat de mens weliswaar geen compleet overzicht heeft, hij de tijd niet ten volle kan doorgronden, maar dat er wel een God is, die betrokken is op de wisselingen van onze tijd en het menselijke bestaan.

Voor Prediker schept het vertrouwen dat God alles wat er gebeurt een goede plek in de tijd gegeven heeft. Daar kunnen wij als mensen niets aan toevoegen of van afhalen. Ook kennen wij als mensen de toekomst niet. Bezighouden met alles wat nog komt, kan juist ook gepieker opleveren, daarom vindt de Prediker geruststelling in de idee dat hij niet alles hoeft te begrijpen in het leven, maar dat hij het uiteindelijke inzicht en overzicht over kan laten aan God. Hetzelfde soort vertrouwen wat we bijvoorbeeld ook in psalm 31 tegenkomen: *'mijn tijden zijn in Uw hand'* (psalm 31:16, NBG)

Wat aan de mens voorbehouden is, is om vrolijk te zijn en van het leven te genieten. Dat is uiteindelijk Predikers levensles en levenswijsheid: neem het leven zoals het komt, en geniet waar dat kan.

Dat klinkt oppervlakkig, haast hedonistisch. En dat zou het ook zijn, als het Prediker zou gaan om het najagen van je eigen geluk en genot. Om dat geluk te zoeken in geld of goed, zonder verder stil te staan bij de impact daarvan op andere mensen en op de aarde.

Maar dat is niet wat de Prediker zegt. Hij gaat niet voorbij aan het verdriet, de moeite, de zorgen die er ook zijn. De Prediker weet wat het leven is, en hij heeft gewogen wat het leven is: gezwoeg, een kwellend, lucht en leegte. Maar omdat hij dat weet, kan hij ook de diepte van het leven peilen, en dan ook ontdekken waar het broze mensengeluk uit bestaat, wat het leven zijn glans geeft. Dat is een vreugde om het leven, vrolijk zijn en genieten, een geluk dat voortkomt uit het leven dat op waarde wordt geschat. Het is niet ondanks dat het leven gezwoeg is, dat moet je genieten. Nee, het is omdat het leven gezwoeg is, hard werken, dat mag je genieten van elk goed moment dat er ook is, hoe klein of alledaags ook. Wie teveel bezig is met de dag van morgen, gaat voorbij aan vandaag.

'Er is een tijd om te huilen, en een tijd om te lachen, een tijd om te rouwen en een tijd om te dansen'. Prediker leert ons dat het de kunst is om de tijden te onderscheiden en de tijden dan ook ten volle te leven. Dat betekent dat je leeft in het moment, in de tijd zoals die is. Als het een tijd is om te rouwen, sta jezelf dan volledig toe om te rouwen. En als het tijd is om te dansen, dans dan ook met hart en ziel. Beide tijden zijn geborgen in Gods hand die ons bestaan draagt.

Misschien is het Predikers advies wel om onszelf dat ook te gunnen, dat we ook mógen genieten. Als je elk moment bewust leeft, kun je ook echt genieten van de goede tijden, hoe klein ze ook zijn. Misschien hebben we juist die vreugdevolle momenten nodig om het vol te houden als het minder gaat. En het zegt dat tijden veranderen: ook in tijden van oorlog en onderdrukking gaat het leven door, wordt het weer tijd om te baren, te zaaien, te oogsten en te lachen. Hoe moeilijk we het ook hebben, het leven gaat door. Ook al ervaren we het in het moment zelf nog niet, er komt weer een tijd om te lachen.

Alles heeft zijn tijd. En te midden van die tijd, licht er soms zomaar iets op van God die onze tijd vult met zijn goedheid. Moge we vanuit dát besef leven. Genietend van alles wat ons geschonken is, aan liefde, vreugde, vrede, mensen om ons heen, en ook de tijd. Genietend en vertrouwend dat ons leven in Gods handen is, deze tijd, tot in eeuwigheid. Amen.